

SIGLAS Y ABREVIATURAS

AA	Arxiu de la Audiència
ACM	Arxiu Capitular de Mallorca
AHDE	Anuario de Historia del Derecho Español
ARM	Arxiu del Regne de Mallorca
BSAL	Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana
DMSMR	MORA / ANDRINAL, <i>Documents del monestir de Santa Maria de la Real</i> .
DRM	VICH / MUNTANER, <i>Documenta Regni Maioricarum</i>
ECR	Escrivania de Cartes Reials
FRB	Fontes Rerum Balearium. Citamos PÉREZ, L., “Corpus documental Balear”
PAPP	ROSSELLÓ LLITERAS, <i>Els pergamins de l’Arxiu Parroquial de Pol·lensa</i> .
PCV	ROSSELLÓ LLITERAS, <i>Els pergamins de la Cartoixa de Valldemossa</i> .
PSC	ROSSELLÓ LLITERAS, <i>Els pergamins de l’Arxiu Parroquial de Santa Creu</i> .
PSE	ROSSELLÓ LLITERAS, <i>Els pergamins de l’Arxiu Parroquial de Santa Eulàlia</i> .
RP	Reial Patrimoni.

ELS SIGNES I LES SUBSCRIPCIONS DELS NOTARIS MALLORQUINS AL SEGLE XIII

M. Carme Coll Font

Introducció

Aquest article té com a principal objectiu presentar el catàleg de signes notarial del segle XIII a Mallorca –que amb el títol de *Signa notariorum Maioricarum* trobarem en l’annex gràfic d’aquest article –. El catàleg ha estat pensat com a complement de l’article anterior del Dr. Antonio Planas Rosselló i especialment a la relació de notaris elaborada per aquest. Hem intentat arribar a una sistematització de les pautes dels notaris a l’hora d’escollir el seu signe únic, particular i intransferible.

Resum de l’estat de la qüestió en l’àmbit de la Corona d’Aragó

S’ha posat de relleu des de fa temps que seria interessant de reunir en un sol catàleg els *signa* de notaris de la Corona d’Aragó per a poder fer comparances i veure la seva evolució en els temps.¹ El 1963 Oriol Valls Subirà reproduceix centenars de signes des del segle XIII al XVIII de l’àmbit catalanoaragonès.² Altres estudis es limiten als notaris d’una zona geogràfica, a una determinada cronologia o bé, a un tipus de notariat. En aquest sentit Rosa Rodríguez Troncoso treballa i descriu l’evolució del notariat, inclosos la forma dels signes notarial, per l’alt Aragó als segles XI-XV.³ Vicent Garcia Edo ha recollit els signes notarial de València durant el regnat de Jaume I i també els signes dels notaris de Morella dels segles XIII al

¹ ARIENZO, L. d’, “Il signum tabellonis e la sottoscrizione notarile degli scrivani di cancelleria di Pietro IV d’Aragona”, *EHDAP* VI (1978), p. 15.

² VALLS SUBIRÀ, O., “El Signum notarial”, a *Centenario de la Ley del notariado*, secció quarta. Fuentes y bibliografía, Signos Notariales, vol II. Reproduceix fins a 506 signes notarial a les pàgines 21 a 101. A la pàgina. 21 reproduceix –mitjançant calca– tres signes de notaris mallorquins dels segle XIII, es tracta dels signes de Ramon d’Aragó, Bernat de Vallfogona i de Pere Romeu que també reproduïm –creiem que amb més fidelitat– en el nostre catàleg.

³ RODRÍGUEZ TRONCOSO, R. “Algunas consideraciones sobre los orígenes del notariado en el alto Aragón”, VII Congreso de Historia de la Corona de Aragón, volum III, pp. 249-260. Reproduceix alguns pergamins.

XVI.⁴ Luisa d'Arienzo es limita als escrivans de Cancelleria de Pere IV.⁵ A Catalunya alguns estudis recents sobre el notariat a zones concretes inclouen, almenys, la reproducció dels signes notariais juntament amb la subscripcions notariais i els anys d'exercici.⁶ Per Mallorca Antoni Mut ha realitzat estudis sobre els pergamins del regnat de Jaume I existents a l'Arxiu del Regne de Mallorca, inclou l'anàlisi de les subscripcions notariais, sobretot pel que fa als trasllats de documents, i aporta una primera nòmina de notaris públics de Mallorca, però sense reproducció dels signes.⁷

El valor jurídic de la subscripcions i els signes notariais. El signe com a símbol personal i corporatiu.

L'objecte d'estudi d'aquest article és principalment la part inferior dels pergamins, que es coneix o s'anomena zona de validació per diferenciar-la de la zona superior o de text. Aquesta zona de validació conté com element més important la subscripció o clausura del document, que el notari escrivia –de la seva pròpia mà– un cop comprovat el text i amb el senyal del seu signe que era personal i intransferible.

La clausura té el seu origen en la subscripció del document romà, on apareixen la consignació autògrafa dels noms, títols i qualitats del qui escrivia, que situaven al peu del document acompanyats de l'expressió *subscripsi* com element ratificador d'aprovació del contingut jurídic del document que s'atorgava. A més, s'hi afegia un signe derivat de la impressió d'un segell o un anell sigilar.⁸

La seva funció era servir com element de validació i assegurar la garantia d'autenticitat del text. El costum de la validació va ser heretat pels visigots i va perdurar durant l'Alta Edat Mitjana. A partir d'aquí evoluciona i es modifica perquè els signes dels atorgants van perdre protagonisme i cada vegada en guanya més el del notari. Segons Carlos Sáez, és en el segle XII quan el document es converteix en una perllongació de la persona del notari, símbol propagandístic del seu ofici i de la seva funció.⁹

La clausura o subscripció notarial pot contenir, a més del signe del notari, el seu nom acompanyat de la seva qualificació professional (notari públic d'una ciutat, notari reial per tota la terra o un regne determinat, notari apostòlic, notari imperial i notari per l'autoritat d'un senyor jurisdiccional); la declaració d'haver escrit o fet

⁴ GARCIA EDO, V., "Los primeros notarios valencianos. Aproximación a su estudio durante el reinado de Jaime I", a *Estudis Castelloncs*, 4. Reprodueix els signes notariais a les pàgines 574 a 583.

GARCIA EDO, V., "Notarios de Morella y Aldeas entre los siglos XIII a XVI. Identificación y signum notarial", a *Estudis Castelloncs*, 5. Reprodueix els signes a les pàgines 39 a 61.

⁵ ARIENZO, L. d', "Il signum tabellonis e la sottscrizione notarile ...". Reprodueix els signes notariais a les pàgines 34-47.

⁶ PINYOL ALABART, D., *El Notariat Públic al Camp de Tarragona: Història, activitat, escriptura i societat (segles XIII-XIV)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000 (*Estudis*, 27). Reprodueix els signes en diferents quadres segons la població d'exercici del notari, pp.167- 201.

⁷ MUT CALAFELL, A., "Los pergaminos reales del reinado de Jaime I del Archivo del Reino de Mallorca", a *XIII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó*. Palma de Mallorca, Institut d'Estudis Balearics, 1990, Comunicacions II, pp. 266-270.

⁸ SÁEZ, C., "El signo como emblema", a *Anuario de Estudios Medievales*, 33/1 (2003), p. 346.

⁹ SÁEZ, C., "El signo como emblema", a *Anuario de Estudios Medievales*, 33/1 (2003), p. 348.

escriure i clos l'instrument; la declaració de continuïtat del text si havia estat escrit en un o més pergamins; la declaració d'autenticitat del text si havia estat escrit per més d'una mà; i la relació de totes les esmenes, de paraules interliniades, lletres rascaades o corregides.¹⁰

Per les subscripcions localitzades a Mallorca en aquest període hi trobem com a parts més comunes el nom del notari, la qualificació professional, la indicació d'escriure des d'una escrivania de la qual ell no és el titular,¹¹ la declaració d'haver escrit o fet escriure el document, la indicació de l'autoritat que ha manat escriure el document i les esmenes efectuades sobre el text. No hem localitzat cap declaració de continuïtat del text, en cas d'haver estat escrit en un o més pergamins. Tampoc hem localitzat la declaració d'autenticitat del text si havia estat escrit per més d'una mà. En els trasllats de documents és molt usual que aparegui la declaració de tenir les notes del notari del qual es reproduïx el document.¹²

Mètode de reproducció

Els signes que reproduïm en l'annex gràfic són tots originals, és a dir autògrafs de cada un dels notaris. Han estat reproduïts amb càmera fotogràfica digital i les imatges han estat tractades únicament amb un programa de retoc i dibuix, per eliminar elements superflus que dificultaven la visió nítida del signe. S'han eliminat, per exemple, algunes lletres de línies superiors o inferiors del pergamió o les ratlles del microfilm quan la imatge ha estat presa d'aquest mitjà de reproducció de la font.

Fonts

Els signes han estat localitzats en diferents centres d'arxiu. De l'Arxiu Capitular de Mallorca s'han consultat especialment els pergamins notariais i també els judicials. De l'Arxiu del Regne de Mallorca s'han utilitzat els pergamins del fons de Reial Patrimoni, els pergamins del fons de Reial Audiència, els pergamins de la secció de Clero del Archivo Histórico Nacional, extrets a través del microfilm 13 i -

¹⁰ FERRER MALLOL, M. T., "La redacció de l'instrument notarial a Catalunya. Cèdules, manuals, llibres i cartes", *EHDAP* IV (1974), sistematitza les parts de les subscripcions pels notaris barcelonins a la pàgina 87.

¹¹ Exemples de subscripcions notariais de notaris que treballen en escrivanies d'altres notaris:

Sig+num Marchesii Porri, publice Maiorice notarii, qui hec scripsit et clausit in scribania Bernardi de Artes, notarii, die et anno prefixis (ACM,7853).

Sig+num Berengarii Vituli, notarii publici Maiorice, qui hec scripsi et propria manu clausit in scribania Felicis, notarii, cum literis emendatis (...) (ACM, 7898).

¹² Per exemple: *Sig+num Gerdaldi de Marina, notarii publici Maiorice, tenentis notulas seu protocolla Iacobi de Marina et Petri Mercerii, notarium auctoritate curei Maiorice, que hec scribi fecit et clausit, prout notata invenit in protocollis ditorum notariorum, cum literis supraonitis* (...) (ARM, PERG RP XIII/227).

¹³ Els microfilms corresponen a una donació feta pel Sr. Ramon Rosselló Vaquer a l'Arxiu del Regne de Mallorca.

—en menor mesura— del fons de pergamins la secció dels pergamins reials de l'època. Els trasllats d'instruments han estat una modalitat documental molt rica per a poder identificar notaris dels quals no teníem cap notícia. Per autenticar els trasllats és necessari que actuïn diversos notaris al mateix temps. El més freqüent és que dos facin de testimonis —amb el seu signe propi cadascun— i un tercer sigui el responsable del trasllat i qui declara que el document és fidel a l'original. Es pot donar el cas que algun notari només aparegui com a testimoni, però mai com a notari productor de cap document en pergami.

Malgrat les nombroses unitats consultades, 786 pergamins aproximadament, hi ha alguns signes que, de moment, no podem reproduir. Són els signes de: Domènec Ballester (1239), Bartomeu Despont (1235-1236), Ramon Mirambell (1230), Pere Rovira (1241-1269), Guillem *Suaris* (1233), Domènec Sunyer (1242).¹⁴

Anàlisi dels signes

Després de l'observació detinguda de tots ells, ens permetem fer una petita relació d'alguns trets que els són més característics i generals.

La paraula *signum* apareix junta i sense abreviatures en alguns notaris de la dècada dels anys trenta del segle XIII, per ordre cronològic: Berenguer Company (1230-1235), Bernat d'Artés (1231-1273) i Pere Romeu (1232-1270). Arnau Pons (1242-1263) i Pere Arnau (1261-1279) encara seguiran en aquesta línia, però la tendència al llarg del segle serà separar-la en dues síl·labes *Sig-num* i fer el signe enmig, unit a les síl·labes per dues ratlles horitzontals. L'última de les síl·labes pot estar totalment desenvolupada o també aparèixer amb l'*m* final abreviada mitjançant una titlla damunt la *u*.

Hem documentat un sol cas de no utilització d'aquest mot que és substituït per *Ego*, és el cas de Castelló Ferrer.¹⁵

La majoria dels símbols tenen com a eix central la forma d'una creu, que pot adoptar diverses modalitats.

Fan el seu *signum* en base a la creu grega o creu quadrada: Petrolí Vilagrassa (1234-1257), Guillem Ferrà (1244-1273), Pere Rebassa (1250), Marquès Porro (1254-1281), Guillem de Cadireta (1258), Castelló Ferrer (1271-1275), Ramon Mascaró (1273-1294), Arnau de Santmartí (1278-1315), Guerau de Marina (1279-1321), *Barravesius* Payà (1281-1315), Arnau Ramon (1285-1303), Joan de Mata (1288-1293), Arnau Santjust (1288-1297), Pere de Vilanova (1289-1303), Guillem Aulí (1289-1317), Guillem Alguer (1291-1300), Bartomeu Torelló (1296-1324).

¹⁴ Alguns van exercir poc temps (Domènec Ballester, Bartomeu Despont, Ramon Mirambell). Sobre Pere Rovira i Domènec Sunyer les notícies són indirectes i no hem trobat testimoni dels seus signes. Guillem *Suaris* apareix en les subscripcions, però sense signe (ACM, 7745). Per a més informació veure l'article precedent d'aquest PLANAS ROSSELLÓ, A., "El notariado en la Mallorca del siglo XIII".

¹⁵ Signe *Ego Castilio Ferrari, notarius publicus (...)* (AHN, Cl. Perg. Carp. 55, núm. 12).

La creu en forma d'aspa (X) o creu de Sant Andreu és un tipus bastant emprat: Bernat Suriguer (1230-1257), Bernat d'Artés (1231-1273), mestre Joan de Montblanc (1232-1234), Berenguer de Rees (1235-1253), Arnau Ferrer (1236-1242), Arnau Pons (1241-1263), Pere Ros (1253-1276), Jaume de Marina (1261-1313), Pere Llobet (1280), Bartomeu Estruc (1285-1299), Berenguer Orvall (1293-1294), Bernat Cunill (1294-1315). Les creus en forma d'aspa es combinen amb formes de rombe.

Alguns notaris fan el seu signe a partir d'una creu gammada: Jaume Mercer (1260-1284), Guillem Nadal (1280-1318), Pere Llobet (1281), Guillem Calderes (1294), Jaume Rausí (1295-1311). S'observa que apareixen a partir del 1260.

Només tres notaris utilitzen la creu patent que consisteix amb un eixamplament al final dels braços: Pere de Tovars (1256-1285), Miquel Rotlan (1280-1330), Bernat de *Medalia* (1287-1297).

Una altra modalitat són les combinacions d'anells —un o dos— enllaçats de forma perpendicular, formant així el signe d'una creu: Ramon d'Aragó (1230-1244), mestre Joan de Verí (1233-1290), Pere *Brachius* (1236-1241), Bernat de Vallfogona (1234-1240), Jaume Borrell (1285-1307), Andreu de Seva (1273-1274).

Altres signes que aconseguen també la forma de creu recorden a formes de nusos de corderia: Berenguer Company (1230-1235), Pere Romeu (1232-1270), Pere Company (1253-1262), Feliu (1242-1266), Guillem Oriol (1250), Guillem Morató (1274-1314), Nicolau Rabassa (1281-1286), Jaume de Grau (1284-1325), Bernat Martell (1288), Bernat Marc (1290-1327), Bernat Pagà (1291), Jaume Cerdà (1293-1304), Arnau Oliver (1298-1308), Guillem Vadell (1298-1318).

La majoria dels signes afageixen, a partir d'aquest símbol inicial de la creu, uns lòbuls que arrenquen de l'interior dels angles de la creu o bé dels mateixos pals que li conferiran l'aspecte d'una flor. Els lòbuls estan dibuixats en els sentit de les agulles d'un rellotge. Són especialment remarcables els signes de Joan Pere (1234), Bartomeu Estruc (1285-1299), Bernat Santjust (1288-1297), Guillem Aulí (1289-1317), Guillem Alguer (1291-1300), Bartomeu Torelló (1296-1324). Altres recorden més a una estrella, com són Ramon d'Aragó (1230-1244) i Petrolí Vilagrassa (1234-1257).

Hi ha un altres signes més rars, el més destacable és el signe zoomorf de Bernat de Lluçà (1256-1259) que consisteix en la representació del coll, cap i bec de tres ànecs, disposats en forma d'aspes que reflecteixen un moviment giratori centrífig. Els signes que representen animals es consideren estranys i de difícil interpretació.

Els signes són clarament més senzills —i més petits de mida— a l'inici de l'activitat notarial a Mallorca. De mica en mica van evolucionant cap a formes molt més ornamentades i de més difícil execució. Hem pogut observar que a partir de 1261 —el primer és Jaume de Marina— s'introdueixen nous elements que es repeteixen la quasi totalitat de notaris que exerciran a partir d'aquell moment. Es tracta d'una asta superior amb un corba cap a la dreta i d'una asta inferior amb corba orientada cap a l'esquerra. Les astes poden ser diferents llargàries, tot i això, poden dir que la infe-

rior sol ser la més pronunciada (per exemple Guillem Alguer). Aquesta característica de dibuixar un pal superior i un inferior es dona també en altres territoris de la Corona d'Aragó i perdura durant, almenys, tot el segle XIV. En comparació –a través de fonts publicades– amb altres notaris de l'àmbit catalanoaragonès, es pot notar que aquestes astes o pals solen acabar en forma de llaç,¹⁶ cosa que a Mallorca no hem documentat i per això la forma d'executar el perllongament de les astes –sobretot descendents– donen lloc a un traç de fuga que proporcionen al signe elegància i un cert moviment, per exemple els signes de Bartomeu Torelló i Bernat Santjust.

De vegades, s'acaba la inventiva per trobar el signe personal. Els signes de Marquès Porro (1254-1281) i d'Arnau de Santmartí (1278-1315) tenen una certa semblança. Tots dos utilitzen la creu quadrada, encerclada per lòbuls i encara un punt dins de cada angle, amb l'única variant que Arnau de Santmartí circumda els quatre punts dins sengles cantons acabats en punta. Les notes biogràfiques d'Arnau de Santmartí i la documentació¹⁷ ens informen que aquest treballava a l'escripció de Marquès Porro.

Una altra semblança per mimetisme a partir de relacions documentades són els signes de Berenguer Company (1230-1235) i Pere Romeu (1232-1270). Es tracta pràcticament del mateix dibuix, amb l'única variant que Pere Romeu executa els cantons en punta. La biografia i la documentació¹⁸ d'ambdós ens diuen que Pere Romeu actuava com a notari substituït de Berenguer Company i que tenia les seves notes.

El cas de mestre Joan de Verí amb dos signes documentats –tal i com es pot comprovar a l'annex 1– no es tracta d'un cas únic. M. Teresa Ferrer Mallol constata que el notari Pere Martí, notari del darrer terç del segle XIV, utilitzava dos signes perquè era notari per dues autoritats diferents, notari per autoritat del rei d'Aragó i notari per autoritat imperial, segons actués per una autoritat o altra utilitzava un o altre signe.¹⁹ Els dos signes de mestre Joan de Verí es componen de dos anells, que al mateix temps també són dobles i que s'uneixen de forma perpendicular. Els segons dels signes afegeix quatre extrems acabats en punta i amb un punt a l'interior de cada un dels extrems. El primer dels signes el realitza com a notari del comte Nuno Sans i els segons l'utilitza a partir de 1242 quan signa com a prepòsit de la Seu i sempre amb la validació posterior d'un notari públic. Segurament la necessitat de diferenciar els seus dos càrrecs o personalitats fa que mestre Joan de Verí utilitzi un segon signe, afegint nous elements que poden ser indicatius d'un nou *status*. Crida l'atenció que el nou signe de mestre Joan de Verí conservi una gran semblança amb

¹⁶ ARNALL I JUAN, J.; PONS GURI, J. M., *L'escriptura en terres gironines (segles IX-XVIII)*, 2 vols., Diputació de Girona, 1993. Veure les làmines números: 78, 87, 99, 111, 112 i 115.

PINYOL ALABART, D. *Els notariats públics al camp de Tarragona...* pp. 167-201.

¹⁷ Biografia a: PLANAS ROSSELLÓ, A., "El notariado en la Mallorca del siglo XIII". I els documents: ACM 7963, ACM 7968, ACM 7973.

¹⁸ Biografia a: PLANAS ROSSELLÓ, A., "El notariado en la Mallorca del siglo XIII". I el document: ACM 7753.

¹⁹ FERRER MALLOL, M. T., "La redacció de l'instrument notarial a Catalunya ..." p 85-86. Es poden veure els dos signes en la làmina 8 d'aquest article.

el signe de Pere *Brachius* (1236-1241), escrivà públic i relacionat també amb l'escripció de Nuno Sans, i també que mestre Joan utilitzi el nou signe quan, molt probablement, Pere *Brachius* ja era mort.

A més del *signum* i la morfologia de la lletra de cada notari hem de parar atenció a altres elements de la subscripció que contribueixen a informar al lector si es tracta d'un document original o no. Aquest és el cas dels punts i finals de la subscripció. Hem observat que cada un dels notaris té un estil diferent de fer acabar la subscripció. Com a prova que es tracta d'una senya distintiva i que hi ha una clara vinculació entre el signe i la persona que l'ha produït, constatem que quan es fa un trasllat d'un document es reproduïx fins el més mínim detall de la clausura del notari que dona fe del document original, fins i tot d'aquest punt i final. Reproduïm a l'annex 2 alguns d'aquests punts i finals. Potser es tracta de detalls que han passat desapercebuts als nostres ulls i que a partir d'ara ens poden inspirar noves idees per a la interpretació dels signes i els símbols.²⁰

²⁰ SAÉZ, C. "El signo como emblema", p. 356.

BIBLIOGRAFIA

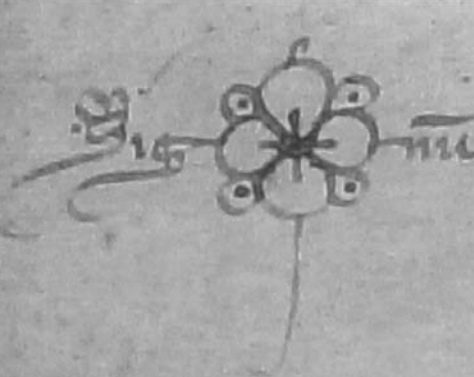
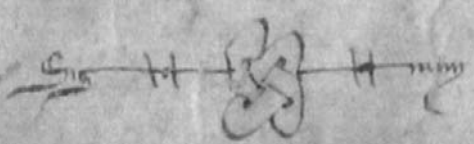
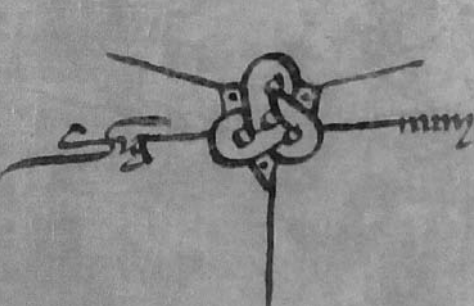
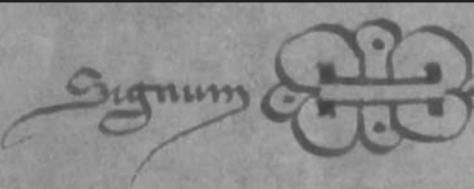
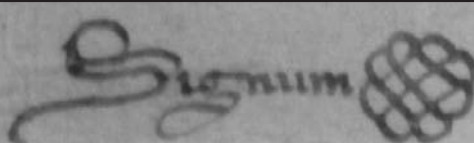
- ARIENZO, Luisa d', "Il Signum tabellonis e la sottoscrizione notarile degli scrivani di cancelleria di Pietro IV d'Aragona", *EHDAP VI* (1978), pp. 15-62.
- ARNALL I JUAN, Josepa; PONS GURI, Josep M., *L'escriptura en terres gironines (segles IX-XVIII)*, 2 vols., Diputació de Girona, 1993.
- FERRER MALLOL, M. Teresa, "La redacció de l'instrument notarial a Catalunya. Cèdules, manuals, llibres i cartes", *EHDAP IV* (1974), pp. 29-211.
- GARCIA EDO, Vicent, "Los primeros notarios valencianos. Aproximación a su estudio durante el reinado de Jaime I (1232-1276)", a *Estudis Castellonecs*, 4, 1987-88, pp. 535-583.
- GARCIA EDO, Vicent, "Notarios de Morella y Aldeas entre los siglos XIII a XVI. Identificación y *signum* notarial", a *Estudis Castellonecs*, 5, 1992-1993. pp. 5-61.
- MUT CALAFELL, Antoni, "Los pergaminos reales del reinado de Jaime I del Archivo del Reino de Mallorca", a *XIII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó*, Palma de Mallorca, Institut d'Estudis Baleàrics, 1990, Comunicacions II, pp. 251-327.
- PIÑOL ALABART, Daniel, *El notariat al Camp de Tarragona: Història, activitat, escriptura i societat (segles XIII-XIV)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000 (Estudis, 27).
- PLANAS ROSSELLÓ, Antonio, "El notariado en la Mallorca dels siglo XIII" *Memòries de la Reial Acadèmia Mallorquina d'Estudis Genealògics, Heràldica i Històrics*, 13. Palma, 2003, pp. 7-36.
- RODRÍGUEZ TRONCOSO, Rosa, "Algunas consideraciones sobre los orígenes del notariado en el alto Aragón", a *VII Congreso de Historia de la Corona de Aragón*, volum III. Barcelona, 1962, pp. 249-260.
- SÁEZ, Carlos, "El signo como emblema", a *Anuario de Estudios Medievales*, 33/1 (2003), pp. 339-363.
- VALLS SUBIRÀ, Oriol, "El Signum notarial", a Centenario de la ley del Notariado, sección cuarta. Fuentes i bibliografia, Signos Notariales, vol II, tom 2. Barcelona, 1963, pp. 7-141.

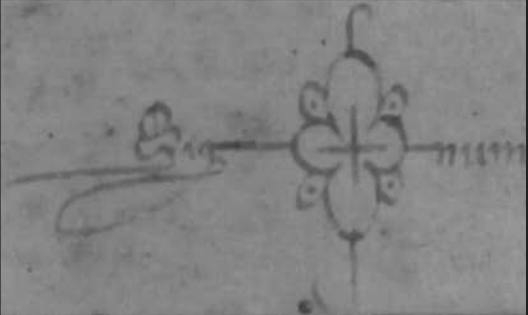

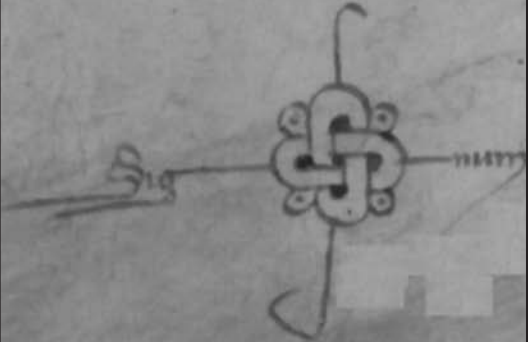

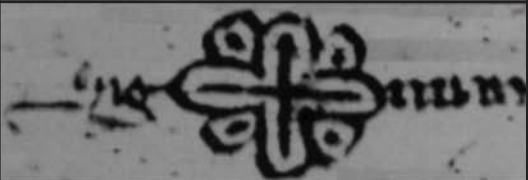
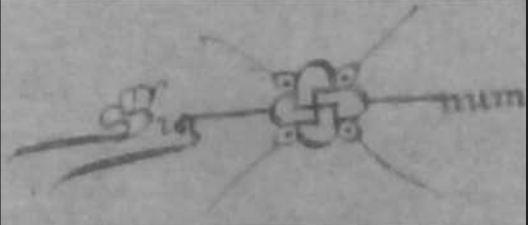

ABREVIATURES

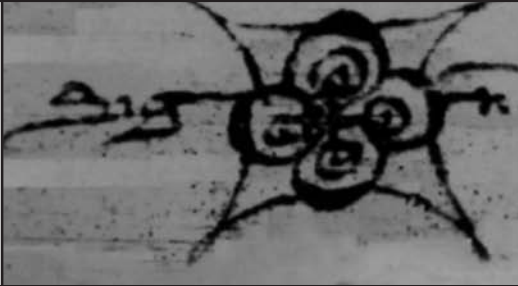
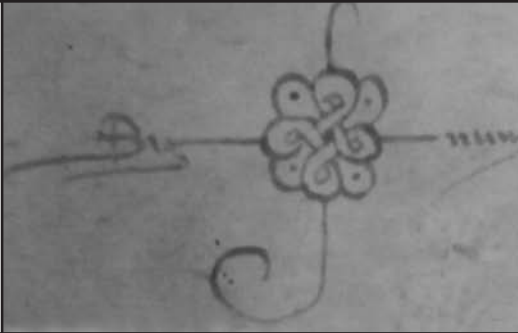

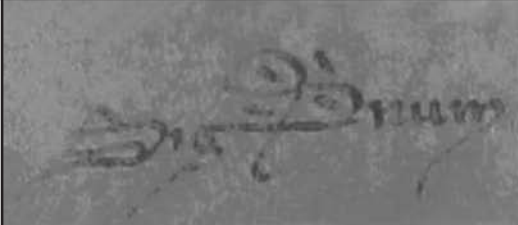
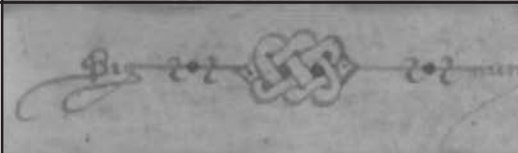

AA	Fons de Reial Audiència
ACM	Arxiu Capitular de Mallorca
AHN	Archivo Histórico Nacional
ARM	Arxiu del Regne de Mallorca
EHDAP	Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos
RP	Fons de Reial Patrimoni
PERG	Fons de pergamins

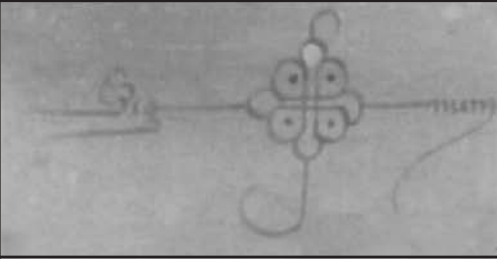
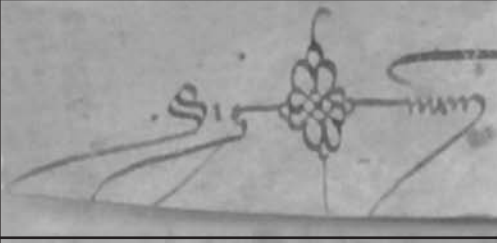
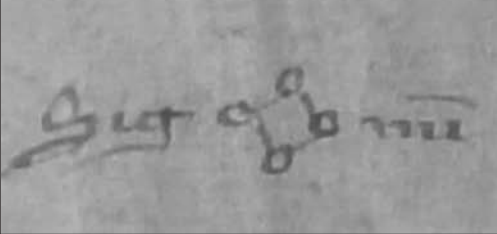
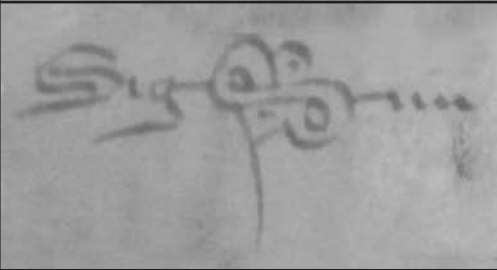
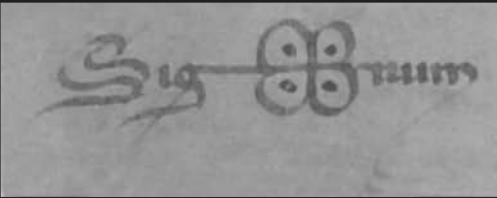

Annex 1

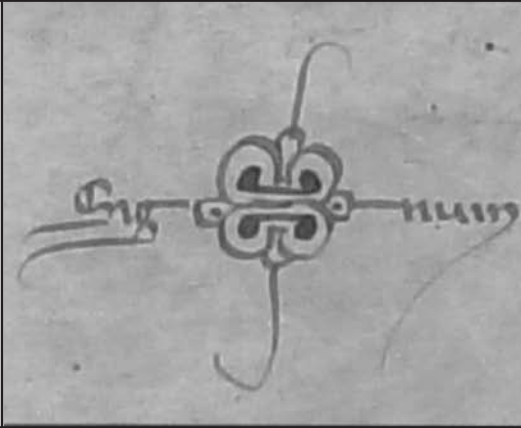
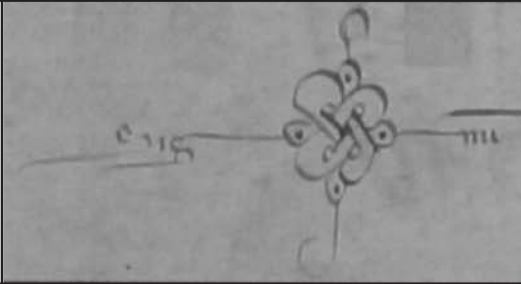
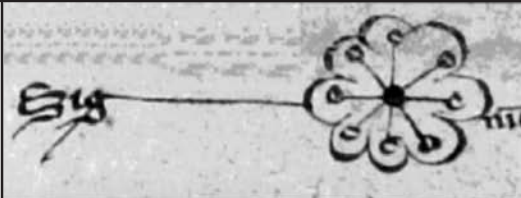
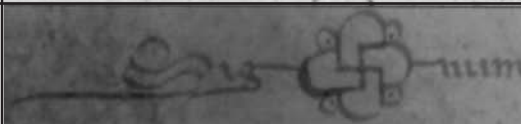
SIGNA NOTARIORUM MAIORICARUM SEGLE XIII

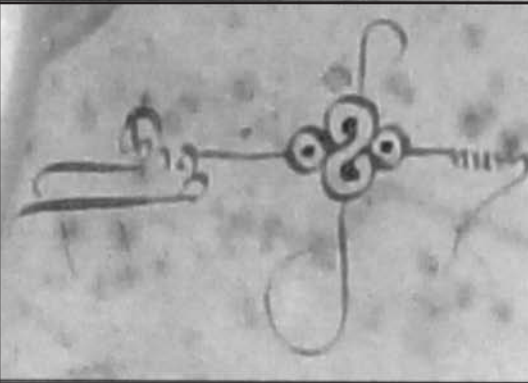
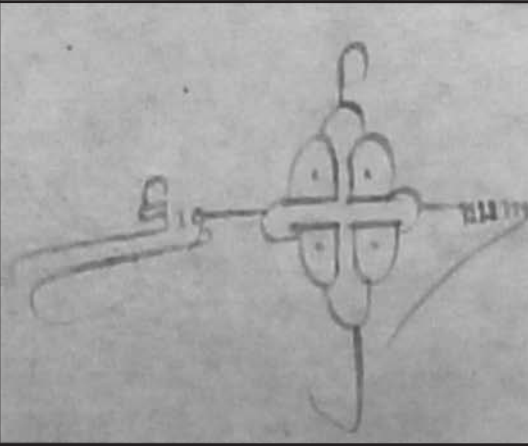
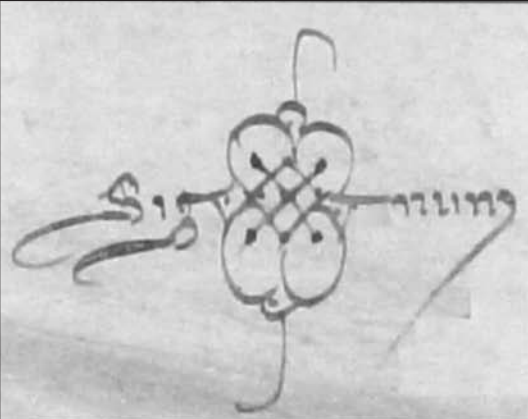
NOTARI	SIGNATURA	SIGNUM
Alguer, Guillem (1291-1300)	ACM, 8062	
Almussara, Bernat d' (1266-1296)	ACM, 7933	
Aragó, Ramon d' (1230-1244)	ACM, 7723	
Arnau, Pere (1261-1279)	ACM, 7903	
Artés, Bernat d' (1231-1273)	ARM, PERG RP XIII/014	

Aulí, Guillem (1289-1317)	ACM, 8020	
Bonany, Bernat de (1232-1234)	ACM, 7732	
Borrell, Jaume (1285-1307)	ARM, PERG RP XIII/222	
Brachius, Pere (1236-1241)	ACM, 13768	
Cadireta, Guillem de (1258)	AHN, Cl. Perg. Carp. 52, núm 8	
Calderes, Guillem (1294)	ACM, 8054	
Cardona, Ramon de (1293-1307)	ACM, 8038	

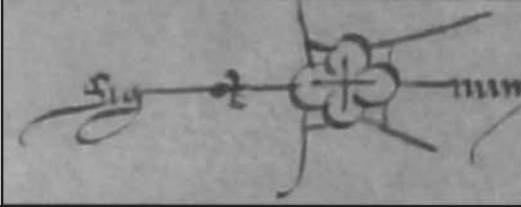
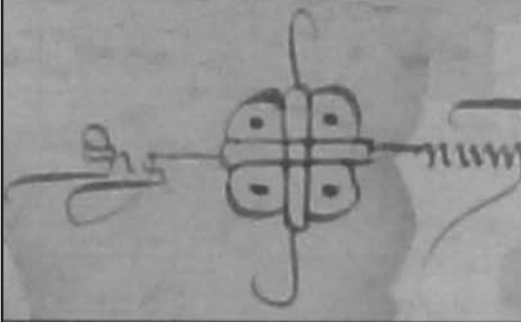
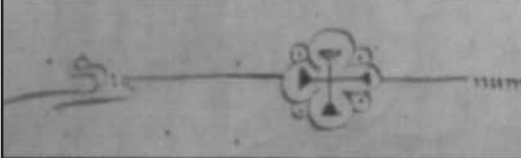
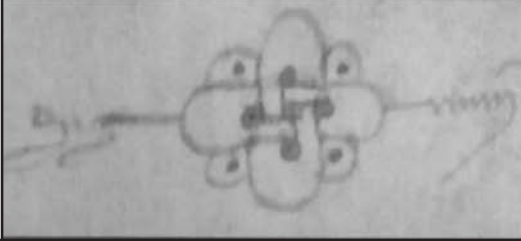

Carles, Ramon (1239)	AHN. Cl. Perg. Carp. 52, núm. 9	
Cerdà, Jaume (1293-1304)	ARM, PERG RP XIII/020	
Company, Berenguer (1230-1235) 7731	ACM,	
Company, Guillem (1230-1233)	ACM, 7729	
Company, Pere (1254-1267)	ACM, 7887	
Cunill, Bernat (1294-1326)	ACM, 8054	

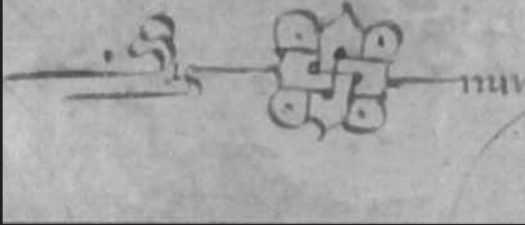
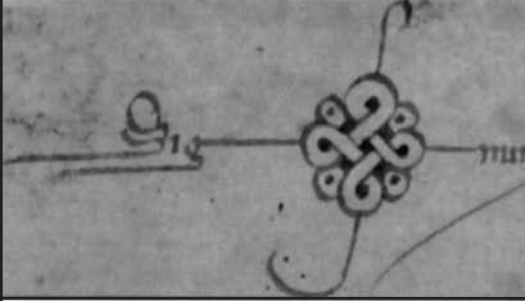
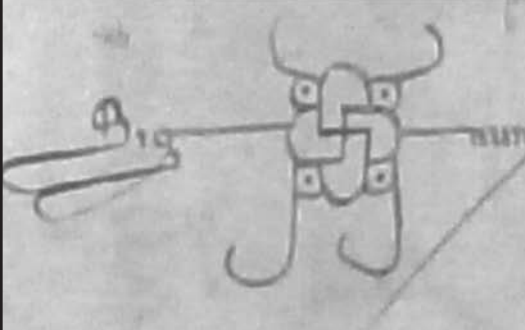
Domènec, Jaume (1279-1313)	ACM, 8054	
Estruc, Bartomeu (1285-1299)	ACM, 8011	
Favars, Pere de (1232-1233)	ACM, 7725	
Feliu (1242-1266)	ARM, PERG RP XIII/012	
Ferrar, Guillem (1244-1273)	ACM, 7800	
Ferrer, Castelló (1271-1275)	AHN.Cl. Perg. Carp. 55, núm. 12	

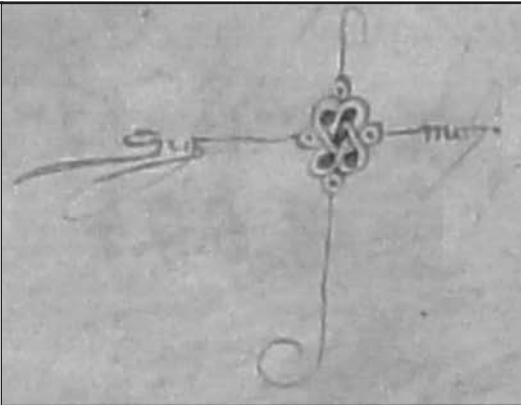

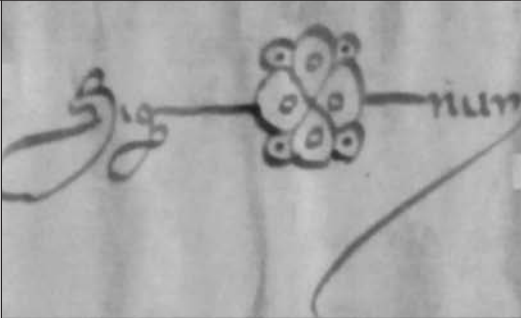
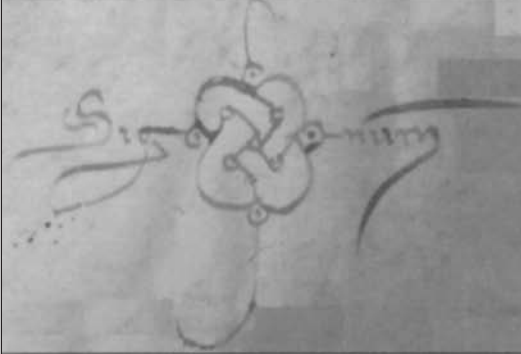
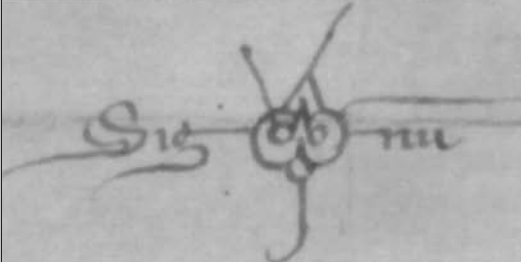
Ferrer, Arnau (1236-1242)	ACM, 7743	
Filcena, Ferrer de (1249-1266)	ARM, PERG RP XIII/104	
Fullana, Guillem (1294)	ACM, 8062	
Grau, Jaume de (1284-1325)	ACM, 8010	
Joan, Pere (1234)	ACM, 7755	
Llobet, Pere (1281)	ARM, PERG RP XIII/192	

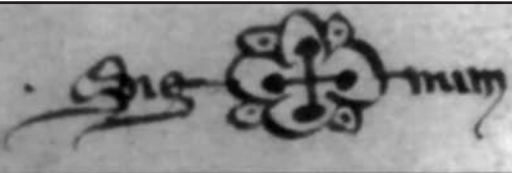
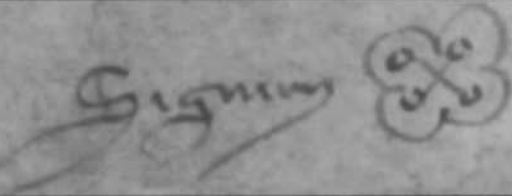

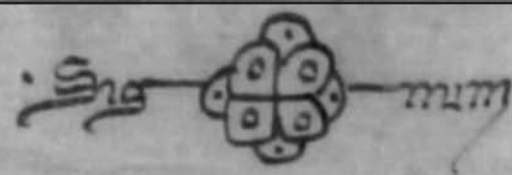
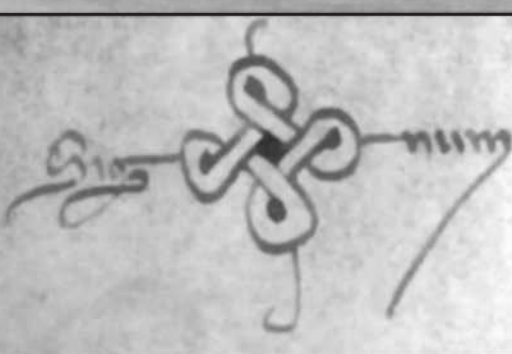
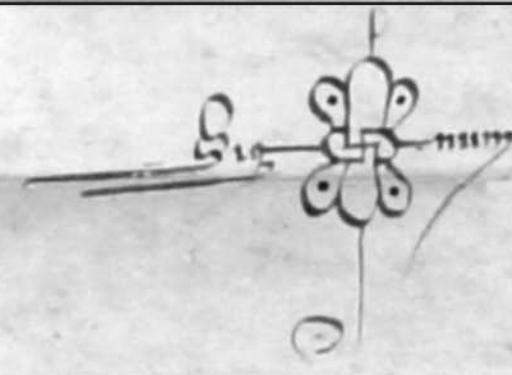
Lluçà, Bernat de (1256-1259)	ARM, PERG JAUME I/12	
Marc, Bernat (1290-1327)	ACM, 8058	
Marina, Guerau de (1279-1321)	ACM, 8010	
Marina, Jaume de (1261-1313)	ACM, 8093	

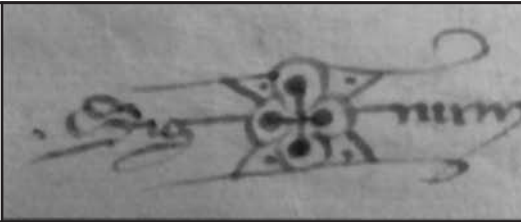
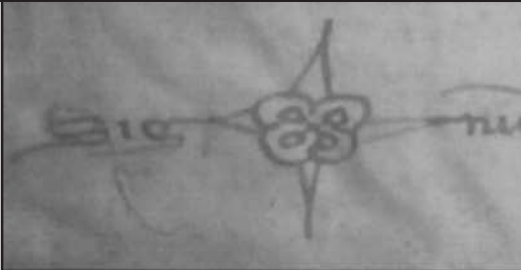
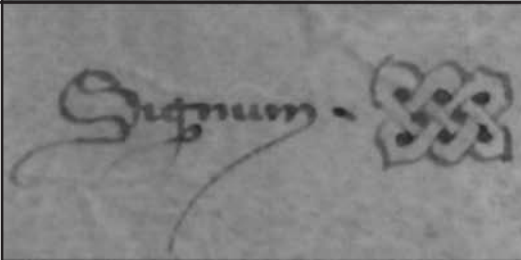
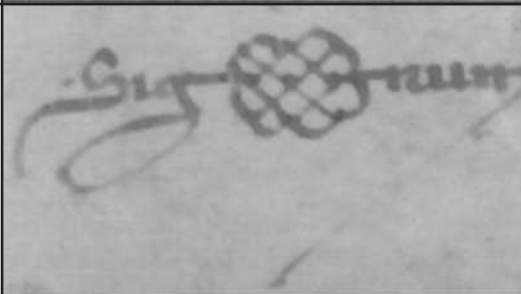
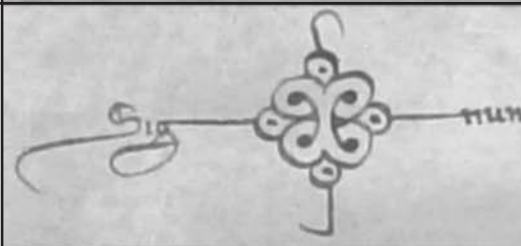
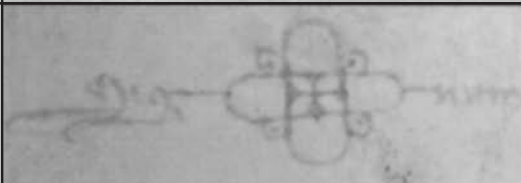

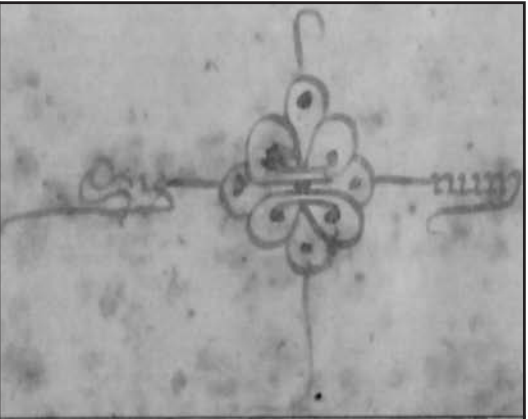

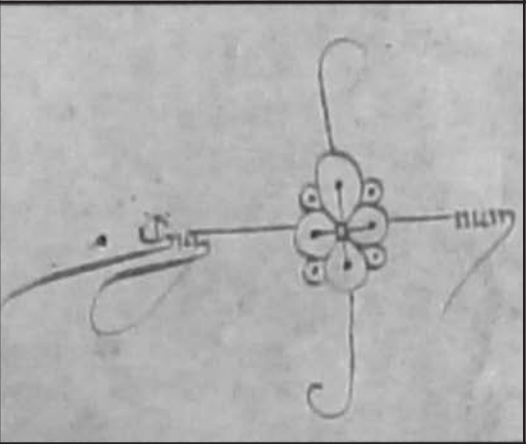
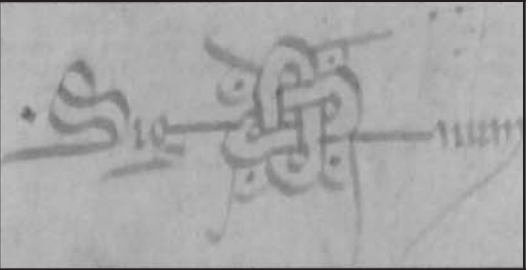
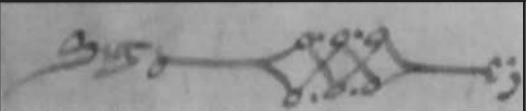
Martell, Bernat (1288)	ARM, PERG RP XIII/235	
Mascaró, Ramon (1273-1294)	ACM, 7928	
Mata, Joan de (1288-1293)	ACM, 8010	
Medalia, Bernat (1287-1297)	ARM, PERG RP XIII/230	
Mercer, Jaume (1260-1284)	ARM, PERG AA XIII/58	
Mercer, Pere (1251-1282)	ACM, 7987	

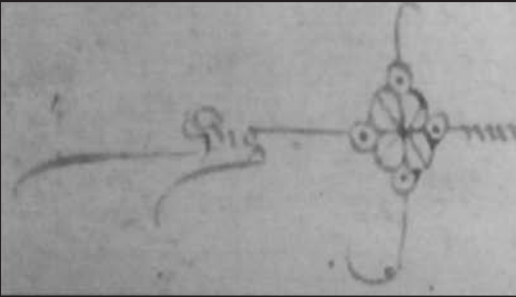
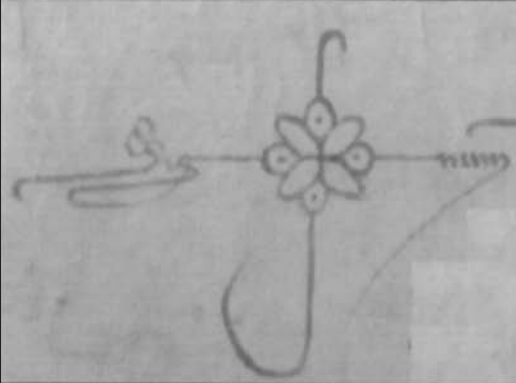
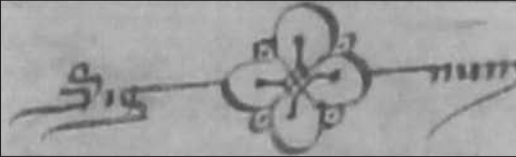
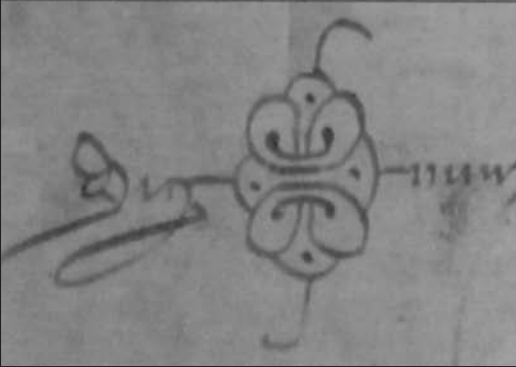

Montagut, Tomàs de (1298)	ACM, 8073	
Montblanc, mestre Joan (1232-1234)	ACM, 7749	
Morató, Dalmau (1291-1350)	ACM, 8056	
Morató, Guillem (1274-1314)	ACM, 7945	
Nadal, Guillem (1280-1318)	ACM, 8082	

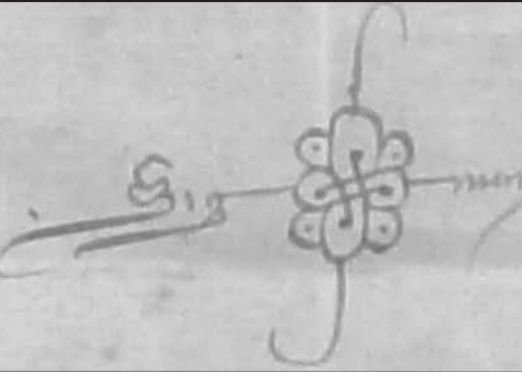
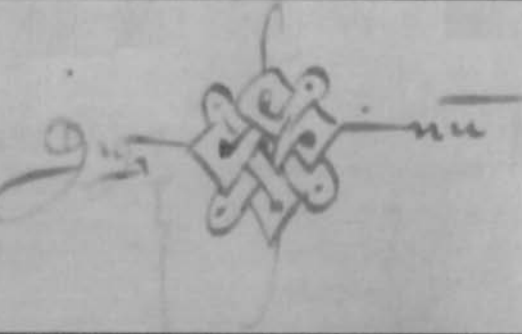

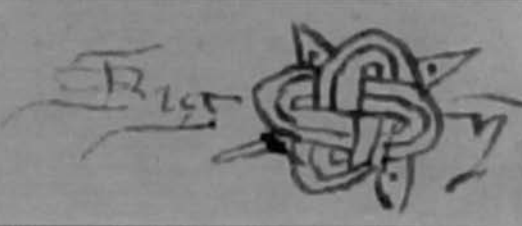
Oliver, Arnau (1298-1308)	ACM, 8074	
Oriol, Guillem (1250-1251)	ARM, PERG RP XIII/101	
Orvall, Berenguer (1293-1294)	ARM, PERG AA XIII/51	
Pagà, Bernat (1291)	ARM, PERG RP XIII/50	
Pausis, Pelegrinus de (1240-1258) PERG	ARM, AA XIII/29	

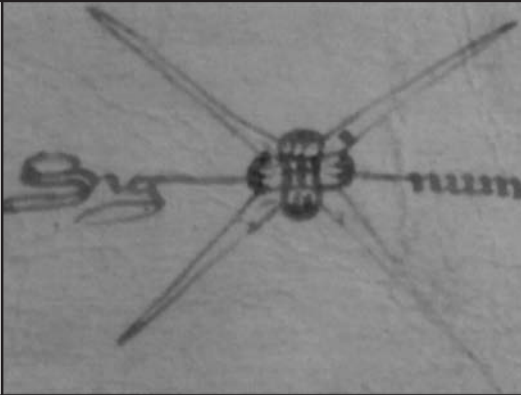
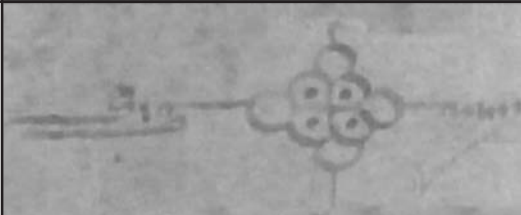
Payà, <i>Barravesius</i> (1281-1315)	ARM, PERG RP XIII/167	
Pons, Arnau (1241-1263)	ARM, PERG RP XIII/030	
Porro, Marquès (1254-1281)	ACM, 7853	
Ramon, Arnau (1285-1303)	ACM, 8040	
Rabassa, Nicolau (1281-1286)	ARM, PERG RP XIII/180	
Rausí, Jaume (1295-1311)	ACM, 8093	

Rebassa, Pere (1250)	ARM, PERG RP XIII/036	
Rees, Berenguer de (1235-1523)	ARM, PERG RP XIII/043	
Romeu, Pere (1232-1270)	ARM, PERG RP XIII/004	
Ros, Pere (1253-1276)	ARM, PERG RP XIII/114	
Rosset, Pere (1279-1299)	ACM, 8017	
Rotlan, Miquel (1280-1330)	ARM, PERG RP XIII/127	

Sa Grassa, Bernat (1294-1313)	ARM, PERG RP XIII/264	
Santmartí, Arnau de (1278-1315)	ACM, 7816	
Santjust, Bernat (1288-1297)	ACM, 8017	
Seva, Andreu de (1273-1274)	ACM, 7935	
Suriguer, Bernat (1230-1257)	ARM, PERG RP XIII/019	

Ticó, Miquel (1285-1289)	ARM, PERG RP XIII/092	
Torelló, Bartomeu (1296-1324)	ARM, PERG RP XIII/275	
Torre, Berenguer de (1274-1291)	ACM, 7928	
Torre, Guillem de (1288-1305)	ARM, PERG RP XIII/181	
Tovars, Pere de (1256-1285)	ACM, 7994	

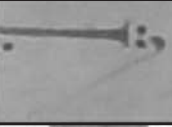

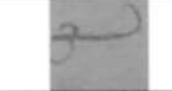

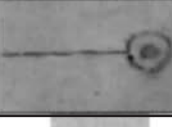

Vadell, Berenguer (1265-1275)	ACM, 8082	
Vadell, Guillem (1298-1318)	ARM, PERG RP XIII/245	
Vallfogona, Bernat de (1234-1240)	ACM, 7751	
Verí, mestre Joan de (1233-1290)	ARM, PERG RP XIII/015	
	ACM, 7987	

Vilagrasa, Petrolí (1234-1257)	ARM, PERG RP XIII/014	
Vilanova, Pere de (1289-1303)	ACM, 8073	

Annex 2

PUNTS I FINALS DE LES SUBSCRIPCIONS

NOTARI		SIGNA-
TURA, PUNT FINAL Alguer, Guillem (1291-1300)	ACM, 8062	
Aragó, Ramon d' (1230-1244)	ACM, 7723	
Artés, Bernat d' (1231-1273)	ACM, 8020	
Calderes, Guillem (1294)	ACM, 8054	
Company, Berenguer (1230-1235)	ACM, 7731	
Company, Pere (1254-1267)	ACM, 7887	
Domènec, Jaume (1279-1313)	ACM, 8054	
Estruc, Bartomeu (1285-1299)	ACM, 8011	

Favars, Pere de (1232-1233)	ACM, 7725	
Ferrar, Guillem (1244-1273)	ACM, 7800	
Joan, Pere (1234)	ACM, 7755	
Marina, Guerau de (1279-1321)	ACM, 8010	
Mata, Joan de (1288-1293)	ACM, 8010	
Porro, Marquès (1254-1281)	ACM, 7853	
Rosset, Pere (1279-1299)	ACM, 8017	
Vadell, Berenguer (1265-1275)	ACM, 8082	
Vallfogona, Bernat (1234-1240)	ACM, 7751	

HISTÒRIA I GENEALOGIA: NACIÓ EN COMÚ I LA MEVA NACIÓ

Sebastià Trias Mercant

Excm. Sr. President de la Reial Acadèmia Mallorquina d'Estudis Genealògics, Heràldics i Històrics.

Il·lms. Srs Acadèmics.

Sres. I Srs.

He d'agrair al senyor President la seva amabilitat i el seu interès per haver impulsat el meu ingrés en l'Acadèmia.

Moltes gràcies igualment als senyors Acadèmics, insignes historiadors tots ells, per haver jutjat amb benevolència els meus estudis i publicacions, facilitant així el meu ingrés a aqueixa institució mallorquina. Procuraré seguir la tasca per a ser digne dels seus mèrits. Dins l'àmbit de la història social, jurídica, econòmica, militar, artística, tan ben representada en l'Acadèmia, la meua història de les idees, una mica tangencial en la institució, potser pot aportar un granet d'arena.

La més sincera gratitud també al Dr. Miquel Ferrer per les seves paraules de presentació, dicatdes, tot i parlar en nom de l'Acadèmia, més per l'amistat que per la crítica de la raó. Però, com deia Pascal, el cor també té les seves raons, tan vàlides com les de l'enteniment.

El reconeixement més sincer al batle i als regidors de l'Ajuntament de Valldemossa que m'han acompanyat de bon cor en aquesta sessió d'investidura, tan important per a mi.

Gràcies a totes les persones que honorau aquest acte amb la vostra presència.

* Discurs d'ingrés en l'Acadèmia pronunciat el dia 24 d'octubre de 2002.